

MUDDATLI HARBIY XIZMATCHILARNI HARBIY XIZMATGA ADAPTATSIYA JARAYONI TUSHUNCHASI HAMDA UNING ILMIIY NAZARIY TAHLILI

Tojiyev Umid Toxirovich

Jamoat xavfsizligi universiteti magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7268368>

Annotatsiya. Mazkur maqolada yosh askarlarning harbiy xizmatga moslashuvchanligining psixologik jihatlarini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari, harbiy xizmatchilarning shaxsiy xususiyatlari, fiziologik faoliyat ritmida kuzatiladigan o'zgarishlar, atrof-muhit o'zgarishiga moslashish jarayonlari haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: muddatli harbiy xizmat, harbiy hayot, psixologik tayyorgarlik, shaxsiy xususiyatlar, fiziologik ritm, moslashish jarayoni.

ПОНЯТИЕ ПРОЦЕССА АДАПТАЦИИ ВРЕМЕННО ВОЕННОСЛУЖАЩИХ К ВОЕННОЙ СЛУЖБЕ И ЕЕ НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Аннотация. В данной статье описаны особенности формирования психологических аспектов приспособленности молодых солдат к военной службе, личностные особенности военнослужащих, наблюдаемые изменения ритма физиологической деятельности, процессы адаптации к изменениям внешней среды.

Ключевые слова: военная служба, военная жизнь, психологическая подготовка, личностные особенности, физиологический ритм, адаптационный процесс.

THE CONCEPT OF THE PROCESS OF ADAPTATION OF TEMPORARY MILITARY SERVANTS TO MILITARY SERVICE AND ITS SCIENTIFIC THEORETICAL ANALYSIS

Abstract. This article describes the specific features of the formation of psychological aspects of the adaptability of young soldiers to military service, the personal characteristics of military personnel, the changes observed in the rhythm of physiological activity, and the processes of adaptation to environmental changes.

Keywords: military service, military life, psychological training, personal characteristics, physiological rhythm, adaptation process.

KIRISH

Bugungi kunda mamlakatimizda ko'plab sohalarda faol amalga oshirilayotganislohot ko'p jihatdan dastlabki ijobiy natijalarni bermoqda. Jumladan, harbiy xizmatchilarning mavqei va farovonligi oshmoqda, qo'shinlarning jangovar tayyorgarligi yaxshilanmoqda. Biroq, ijobiy natijalar bilan bir qatorda, hal qilinmagan muammolarning keng doirasi qolmoqda. Ulardan biri armiya muhitida bo'lishning dastlabki bosqichiga, xususan, yosh askarlarning harbiy xizmatga psixologik tayyorgarligini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlariga yetarlicha e'tibor bermaslikdir. Armiya haqiqati Qurolli kuchlarsafida xizmatni boshlagan harbiy xizmatchilarning shaxsiy xususiyatlariga alohida talablar qo'yadi. Bu kommunikativ o'zaro ta'sirning yangi sifati, maqom varol pozitsiyasining o'zgarishi, yaqinlardan ajralib chiqish, fiziologik faoliyat ritmining keskin o'zgarishi, noaniqlik holati, yaqin kelajakni salbiy idrok etish bilan bog'liq. Bu natija tufayli ong nazorat va tartibga soluvchi vazifalari oqimining qiyinchilik uchun e'tibor, xotira, fikrlash, harakatlarning qattqlik, maqsad yo'qolishi bir zaiflashishiga o'zini namoyon faoliyatini, tarqoqhissiy fonda pasayishi, salbiy his-tuyg'ular ko'rinishida bo'lishi mumkin. Shu munosabat bilan harbiy xizmatchilarni harbiy xizmatga psixologik tayyorgarlikni shakllantirish jarayonini

buzadigan salbiy hissiyotlarni nazorat qilish va zararsizlantirish usullariga tayyorlashga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasi zarurligi to'g'risida savol tug'iladi [1].

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismi ustuvor vazifalardan biridir. Uning ahamiyati hissiyotlarning xulq-atvorni tartibga solishdagi roli, ularning aqliy bilim jarayonlariga ta'siri, amalga oshiriladigan faoliyatning sifati va samaradorligi, atrof-muhit o'zgarishiga moslashish bilan belgilanadi. Shuni ta'kidlash mumkinki, ushbu muammoning nazariy rivojlanishi yetarli emas. Insonning faoliyatga psixologik tayyorgarligi bir necha o'n yillar davomida psixologiya fanining turli sohalarida ilmiy tadqiqotlar mavzusi bo'lib kelgan. Zamonaviy ilmiy ishlarda alohida sharoitlarda, xususan, harbiy xizmat sharoitida ekstremal tus olishi mumkin bo'lgan faoliyatga qiziqish mavjud (V.I.Varvarov, A.D.Glotochkin, M.I.Dyachenko, L.A.Kandibovich, V.P.Kashirin, M.P. Korobeynikov, P.A.Korchemni, L.N.Kuznesov, T.V.Markelova, A.T.Rostunov, A.M.Stolyarenko, V.V.Sesoev, S.I.Sedin, N.F.Fedenko, V.T. Yusov va boshqalar) [2].

Stress, bunday faoliyatning asosiy xarakteristikasi sifatida, psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismi muammosini uni yengish uchun asos sifatida ko'rib chiqish muhimligini oshiradi. Buni amalga oshirilgan faoliyat kontekstida hissiy o'zini o'zi boshqarish, hissiy barqarorlik va keskinlik bilan bog'liq ko'plab ishlar tasdiqlaydi (L.M.Abolin, G.M.Gagaeva, L.P.Grimak, M.I.Dyachenko, P.B.Zilberman, L.A.Kandibovich, V.L.Marishchuk, A.C.Melnichuk) [3].

Harbiy xizmatga psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini shakllantirish darajasi yoshlarni to'ldirish sanasidan boshlab harbiy xizmatning muvaffaqiyatiga ta'sir qiladi. Yosh askarlarning harbiy xizmatga psixologik tayyorgarligining hissiy tarkibiy qismini shakllantirish maxsus tadqiqot mavzusi bo'lib xizmat qiladi. Yoshlarning harbiy xizmatga moslashishiga ta'sir qiluvchi stress omillarini aniqlashda harbiy xizmat davrida hissiy munosabat usullarini tahlil qilishda moslashtirish, harbiy xizmatga psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini shakllantirishning mazmuni, uslubiy va tashkiliy jihatlarini o'rganishda, harbiy xizmatning dastlabki bosqichining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda harbiy xizmatchilarda psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini shakllantirish usullarini sinab ko'rishda, kundalik hayot va jangovar tayyorgarlik, eksperiment ishtirokchilarining psixologik, birinchi navbatda yoshga bog'liq xususiyatlarini aniqlashda, harbiy xizmatchilarning psixologik tayyorgarligining hissiy tarkibiy qismining yosh askarlarning harbiy xizmatga moslashishi va muvaffaqiyatiga ta'sirini, shuningdek uning shakllanishi va ko'rsatkichlarning o'zgarishi o'rtasidagi munosabatni o'rganishda harbiy xizmatga ta'sir qiluvchi shaxsiy va ijtimoiy-psixologik xususiyatlardan tashkil topgan.

Muddatli harbiy xizmatchilarni psixologik tayyorgarlikning hissiy komponenti tushunchasining mazmunini aniqlashtirish, harbiy mehnatni bajarish bilan bog'liq ko'rsatkichlarini aniqlash va asoslash, shuningdek psixologik tayyorgarlikning boshqa tarkibiy qismlari bilan bog'liqlikdan iborat bo'lib yosh chaqiriluvchilarni tayyorlash paytida harbiy xizmatga psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini inobatga olish talab etiladi. Muddatli harbiy xizmatchilarni, askarlarni harbiy xizmatga tayyorlash jarayonini takomillashtirish orqali Qurolli Kuchlarning jangovar tayyorgarligiga ijobiy ta'sir ko'rsatish imkoniyati bilan o'zaro bog'liqligi bilan belgilanadi. Jumladan: diagnostika, tuzatish, rivojlanish, profilaktika va maslahat ishlarini tashkil etish, ta'lim jarayonini psixologik qo'llab-quvvatlashning butun tizimi, hissiyotni

shakllantirish bo'yicha psixologik- pedagogik eksperiment tadbirlarini amalga oshirish yosh harbiy xizmatchilarning psixologik tayyorgarligi va ofitserlarning pedagogik mahoratining tarkibiy qismi, yosh harbiy xizmatchilarning hissiy tarkibiy qismini shakllantirish mexanizmini joriy etish imkoniyatidan iborat. Harbiy xizmatchilarning psixologik tayyorgarligi psixologik ishning yo'nalishi sifatida harbiy xizmatga moslashish va huquqni muhofaza qilish organlarining bo'linmalari, va harbiy o'quv muassasalarida harbiy mehnat muvaffaqiyatini oshirishga xizmatqiladi. Yosh askarlarning harbiy xizmatga psixologik tayyorgarligining hissiy tarkibiy qismini baholash uchun ishlab chiqilgan vositalardan harbiy xizmatchilarning kelajakdagi faoliyatini tashxislash, tahlil qilish va bashorat qilish bo'yicha kuzatuv ishlarida foydalanish mumkin [3].

Muddatli harbiy xizmatga chaqiriluvchilarning harbiy xizmatga psixologik tayyorgarligining hissiy tarkibiy qismini shakllantirish yosh chaqiriluvchilarning o'quv-mashg'ulot yig'inida maxsus tashkil etilgan psixologik- pedagogik tadbirlar paytida amalga oshiriladi. Psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini shakllantirish bo'yicha ishlarni tashkil etish harbiy xizmatga moslashishga va muvaffaqiyatga ta'sir qiladi.

Psixologik tayyorgarlikning emotsional komponentining shakllanishi quyidagi shaxsiy xususiyatlar ko'rsatkichlarining oshishiga sabab bo'ladi: dilkashlik, dominantlik, hulq-atvor normativligi, ishonch, o'z-o'zini nazorat qilish, ekstroverziya.

Harbiy xizmatga psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini shakllantirish jarayoni harbiy jamoalarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, bu birdamlik, barqarorlik, havola, odamlarning ziddiyatini kamaytirish ko'rsatkichlarining oshishi Psixologik tayyorgarlik tadqiqot ob'ekti sifatida XX asrning 50-60-yillaridan boshlab talablarning ortib borishi munosabati bilan ko'rib chiqila boshlandi.

Muddatli harbiy xizmatchilar faoliyatining psixologik xususiyatlari, optimallashtirish sharoitlarini izlash, uning muvaffaqiyatini oshirish. keyingi davrda psixologik tayyorlik muammoni umumiy nazariy va amaliy jihatdan o'rganishga taniqli olimlar psixologlar M.I.Vinogradova, G.M.Gagaeva, A.D.Ganyushkin, V.A.Gasparyan, V.E.Yefimov, Ye.P.Ilin, A.C.Puni, Ye.G.Kozlov, M.A.Kotik, N.D.Levitov, B.F.Lomov, A.R.Luriya, M.A.Mazmazyan, L.S.Nersesyan, V.N.Pushkin, A.P.Rudik, A.A.Uxtomskiy va boshqalar. Psixologik tayyorgarlikni o'rganishga turli xil ilmiy yondashuvlar muammoni turli pozitsiyalardan ko'rib chiqishga imkon beradi. Shunday qilib, G.M.Gagaeva psixologik tayyorgarlikda optimal ishlash darajasi bilan harakterlanadigan emotsional holatni ko'radi. V.N.Pushkin va L.S.Nersesyan favqulodda harakatga tayyorlikni "hushyorlik" deb tushunadilar. A.A.Derkachning fikriga ko'ra, psixologik tayyorlik nafaqat faoliyatni amalga oshirish, balki uni takomillashtirish uchun ham asos sifatida qaralishi kerak. V.A.Alatorsev muayyan vaziyatda optimal qarorlarni o'z vaqtida qabul qilish pozitsiyasidan psixologik tayyorgarlikning muhimligini ta'kidlaydi. Harbiy psixologiya, mehnat psixologiyasi va sportda psixologik tayyorgarlikni o'rganish chuqurlashishi bilanuni tushunishga ikkita yondashuv shakllandi. Birinchisiga ko'ra, u shaxsiy xususiyatsifatida talqin etiladi [4].

Ikkinchisida (M.A.Kotik, L.S.Nersesyan) inson psixikasining tayyorlik hodisasiga hamroh bo'ladigan funksional holatlarini o'rganishga urg'u beriladi. Ikkala tur ham funksional birlikni tashkil qiladi va psixologik tayyorgarlikning uzoq muddatli (shaxs xususiyatlari) va

vaqtinchalik (ruhiy holat) shakllari sifatida qaraladi (N.D.Levitov, M.I.Dyachenko, L.A.Kandibovich).

Uzoq muddatli shakl deganda muvaffaqiyatli faoliyat uchun zarur bo'lgan kasbiy fazilatlar tizimi tushuniladi. Vaqtinchalik tayyorgarlikning vazifasi vaziyatning muayyan sharoitlariga nisbatan uzoq muddatli tayyorgarlikni amalga oshirish orqali hozirgi paytda samarali harakatlar imkoniyatini ta'minlashdir. Psixologik tayyorgarlikning tuzilishi (M.I.Dyachenko, L.A.Kandibovich) motivatsion to'plam sifatida ko'rib chiqiladi (vazifani muvaffaqiyatli bajarish zarurati, faoliyatga qiziqish, muvaffaqiyatga erishish va o'zingizni eng yaxshi tomondan ko'rsatish istagi); kognitiv (majburiyatlarni, vazifalarni tushunish, uning ahamiyatini baholash, maqsadga erishish uchun vositalarni bilish, vaziyatdagi ehtimoliy o'zgarishlarni namoyish etish), hissiy (mas'uliyat hissi, muvaffaqiyatga ishonch, ilhom), irodali (o'z-o'zini boshqarish va kuchlarni safarbar qilish, vazifaga e'tibor berish, shubhalarni bartaraf etish, qo'rquv) komponentlardan tashkil topadi.

Psixologik tayyorgarlik muammolari harbiy xizmatga psixologik tayyorgarlik nazariyasi va amaliyotida, birinchi navbatda, maxsus, stressli sharoitlarda inson faoliyatini o'rganadigan psixologik bilim sohalarida aks ettirilgan va yanada rivojlangan. Harbiy psixologlar V.I.Varvarov, A.D.Glotochkin, M.I.Dyachenko, L.A.Kandibovich, V.P.Kashirin, M.P.Korobeynikov, P.A.Korchemni, L.N.Kuznesov, A.T.Rostunov, bu muammoni o'rganish bilan shug'ullandilar. Stolyarenko, V.V.Sesoev, S.I.Sedin, N.F.Fedenko, V.T.Yusov va boshqa olimlar, qurolli kuchlar tarmoqlari va harbiy mutaxassisliklar xodimlarining faoliyati xususiyatlarini hisobga olgan holda harbiy xizmatchilarni psixologik tayyorlash jarayonini tahlil qildilar. Harbiy xizmatchilarning harbiy xizmatga psixologik tayyorgarligi deganda muayyan harakatlardan oldingi holat tushuniladi, unda to'plangan odamning imkoniyatlari eng yuqori darajaga yetadi, shuningdek, bunday holatning boshlanishiga hissa qo'shadigan professional muhim shaxsiy fazilatlar, bilim, ko'nikma va qobiliyatlar to'plami va umuman olganda, harbiy xizmatni muvaffaqiyatli yakunlash tushuniladi. Harbiy xizmatga psixologik tayyorlik bajarishdan oldin, ish paytida va harbiy mehnat bilan bog'liq vazifalarni bajarishda o'zini namoyon qiladi, murakkab dinamik tuzilishga ega, shu jumladan hissiy, ixtiyoriy, motivatsion, intellektual, operatsion jarayonlar, xususiyatlar, inson psixikasining tashqi vaziyat sharoitlari va oldida turgan vazifalar bilan munosabatlaridagi holatlari, funksional-tizimli munosabatlarda psixologik tayyorlik, birinchi navbatda, maqsad, vaqt, resurs, operatsion jangchi faoliyatining instrumental, samarali, aniq parametrlarini o'z ichiga oladi. Vaziyat doirasida harbiy xizmatchi psixikasining ajralmas tizim parametri sifatida psixologik tayyorlik xizmat va jangovar faoliyatni faollashtirish, maqsadga muvofiqligi vayo'naltirilishining funksional xususiyatlarini, uni amalga oshirish samaradorligini, nazorat qilish qobiliyatini va cheklovchi omillarga chidamliligini, shuningdek kasbiy muhim fazilatlar tizimini tiklashni tavsiflaydi [5].

MUHOKAMA

Faoliyatga psixologik tayyorlik tuzilishida emotsional komponent turli vaqtlarda ajralib chiqqan. Bir qator olimlar uni belgilab, "hissiy hayajon", "hissiy sozlanish", "hissiy barqarorlik", "mas'uliyat hissi", "muvaffaqiyatga ishonch", "ilhom", "o'z-o'zini boshqarish" kabi tushunchalardan foydalanishgan. Faoliyatga psixologik tayyorgarlikning hissiy komponenti uning boshqa tarkibiy elementlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, yaqinlashib kelayotgan faoliyat uchun tanani umumiy faollashtirishga yordam beradi, uni rag'batlantiradi, boshqaradi va tartibga soladi, hissiy barqarorlikni, tashqi stressli omillarga immunitetni ta'minlaydi. Harbiy xizmatga

psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini shakllantirish harbiy xizmatga moslashish muammosi bilan bog'liq va birinchi navbatda tadqiqot namunasi-yosh aholi o'quv lagerlarining askarlari bilan shartlangan. So'nggi yillardagi harbiy psixologlarning tadqiqotlarida (A.I.Aleksandrov, M.I.Dyachenko, L.G'.Jeleznyak, S.S.Mutsinov, Z.G.Senokosov, N.G'.Fedenko va boshqalar.), faoliyatga psixologik tayyorlik va moslashish o'rtasidagi munosabatlar masalalari juda chuqur ishlab chiqilmoqda. Yosh to'ldirish askarlarining psixologik tayyorgarligining hissiy komponenti ularning harbiy xizmatga samarali moslashishi bilan bog'liq - bu yosh to'ldirishni tayyorlashning asosiy vazifasi. Ularning o'zaro bog'liqligi "stress", "xafsizlik", "xavotir" kabi psixologik kategoriyalari va ularning emotsional komponentlari yordamida harbiy xizmatning ekstremal xarakteri tufayli ochib beriladi. Harbiy xizmatchilar V.I.Lebedev konsepsiyasiga muvofiq yosh chaqiriluvchilarning o'quv lagerlaridan o'tayotganda, psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini shakllantirish bilan uzviy bog'liq bo'lgan moslashuvning bir qator bosqichlarini aniqlash mumkin:

1. Tayyorgarlik bosqichi. Bu odam yaqinlashib kelayotgan o'zgarishlar to'g'risida ma'lum darajada ehtimollik bilan qabul qilganda yoki bilganda paydo bo'ladi. Chaqiruv ushbu bosqichni insonning o'z sharoitlariga moslashish jarayonida nazarda tutadi. Harbiy xizmatga moslashishning zaruriy sharti-chaqiriluvchining kelajakda chaqiruvga qadar tayyorgarlik ko'rish paytida duch keladigan qiyinchiliklarga ob'ektiv qarashni shakllantirish. Moslashuvning axborot va hissiy omillari o'rtasida yaqin bog'liqlik mavjud. Fuqarolik hayoti sharoitida shakllangan harbiy xizmat haqidagi g'oyalar haqiqatga mos kelmasa, shu bilan birgau yoki bu darajada umidsizlik haqida gapirish mumkin.
2. Jismoniy, axborot va hissiystress.
3. Yaqin kelajakda noaniqlik holatlari.
4. O'zgartirilgan afferentatsiya ilgari hislar va inson psixikasiga ta'sir qilgan stimullar to'plamining keskin o'zgarishi yoki ularning yo'qligi, shuningdek juda uzoq monotonlik sifatida namoyon bo'ladi.
5. Guruh izolyatsiyasi va harbiy xizmat sharoitida guruh ichidagi ma'lumotlarning kamayishi.
6. Harbiy xizmatchilar o'rtasidagi munosabatlarning qonuniy qoidalarini buzish, bo'limdagi nosog'lom axloqiy muhit.
7. Kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarning yetishmasligi, bu amalga oshirilgan faoliyatdan to'liq qoniqish olish imkoniyatini cheklaydi. Harbiy xizmatning dastlabki davrida belgilangan stress omillarining mavjudligi boshqa tadqiqotchilar tomonidan olingan nazariy va empirik xulosalar natijalariga mos keladi.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkini muddatli harbiy xizmatchilarning harbiy xizmatga moslashuvchanligini o'ziga xos xususiyatlari sifatida harbiy xizmatga psixologik tayyorgarligining hissiy tarkibiy qismini shakllantirish, yoshlarni ikki yo'nalishda-jangovar tayyorgarlik va kundalik hayot faoliyati davomida o'qitish sharoitida psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini shakllantirish usullari tavsifi va uning shakllanish ko'rsatkichlarini alohida ahamiyat kasb etadi. Faoliyatga psixologik tayyorgarlikning hissiy tarkibiy qismini shakllantirishda olimlar-psixologlar insonning hissiy holatlarini boshqarish usullariga e'tibor berishadi, ular aqliy holatlarning umumiy nazariyasi asosida faoliyat yondashuviga asoslangan holda, tartibga solishning intellektual, ixtiyoriy va fiziologik xususiyatlari bilan uzviy bog'liqdir.

REFERENCES

1. Sadikovich, K. M. (2021). Development of professional competence in future teachers in the study of special disciplines. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 8(01), 2021.
2. Sodikovich, H. M. (2021, August). PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS OF MILITARY EDUCATION. In *Archive of Conferences* (pp. 22-30).
3. Хасанов, М. (2021). Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish. *Общество и инновации*, 2(9/S), 338-341.
4. Sadiqovich, X. M. (2022, June). TALABALARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH PRINSIPLARI USULLARI. In *Conference Zone* (pp. 123-125).
5. Sattorovich, K. A. (2022). METHODS OF TEACHING GENERAL SCIENCES USING INTERACTIVE METHODS. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(4), 284-288.
6. Sattorovich, K. A. (2021). Article On the Methodology of Teaching General Subjects Using Interactive Methods. *Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences*, 3, 22-25.
7. Sattorovich, K. A. (2021). IMPROVING THE TEACHING METHODS OF GENERAL SUBJECTS USING INTERACTIVE METHODS.
8. Soxibovna, M. G. THE ROLE OF LINGUVOCULARY IN THE STUDY OF NATIONAL AND CULTURAL FEATURES OF SPEECH UNITS.
9. Ortiqov, R. (2022). FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETIDA INGLIZ TILINI O'RGANISH UCHUN YORDAM BO'LADIGAN INTERNET VEBSAYTLAR. *Science and innovation*, 1(B6), 530-535.
10. Rahmonova, D. Prayerfully and Uzbek national satire. *International Journal on Integrated Education*, 3(1), 35-38.
11. Рахмонова, Д. М. МУЛОҚОТНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИКЛАРИ: ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ ДЕВИАНТ ХУЛҚ-АТВОРЛИ ФУҚАРОЛАР БИЛАН ИШЛАШ МУАММОЛАРИ. *INVOLTA*.
12. Rakhmonova, D. (2022). ТАВАЛЮ ЛИРИКАСИДА ПОЭТИК ШАКЛ ВА МАЗМУН МУТАНОСИБЛИГИ. *Science and innovation*, 1(B5), 589-593.
13. Raxmonova, D. (2022, September). RULES OF DISPUTES IN THE FIELD OF JURISPRUDENCE. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE" THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS"* (Vol. 1, No. 1, pp. 50-54).
14. kizi Giyosova, V. A., & Sabirov, N. K. FAIRY TALES OF THE RUSSIAN AND UZBEK PEOPLES (COMPARATIVE APPROACH).
15. Авазовна, Г. В. (2021). Классификация сказок о животных по их структурносемантическому признаку. *Преподавание языка и литературы*, 1(8), 74-77.
16. Ulugbekovich, R. A. Formation of Styles of Managerial Thinking as a Factor in the Preparation of a Future Specialist for Managerial Activities in the Field of Physical Culture and Sports. *JournalNX*, 7(03), 172-176.
17. Saidova, N. (2022). BOLAJAK BOSHLANGICH SINIF OQITUVCHILARI KOMPETENTLIGINI OSHIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING ORNI. *Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: Nazariy va amaliy izlanishlar*, 1(22), 4-7.

18. Turaboyeva, S. Z. (2022). O 'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA" DO 'ST" KONSEPTINING SOTSIAL O 'ZIGA XOSLIGI.
19. Turaboyeva, S. (2022). LINGUOCULTURAL PROBLEMS IN THE UZBEK LANGUAGE. *COMPUTER LINGUISTICS: PROBLEMS, SOLUTIONS, PROSPECTS*, 1(1).
20. Tursunovich, S. E. (2022). Student engagement activities for captivating a classroom in teaching interactive and pragmatic skills. *Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes*, 104-106.
21. Sadikov, E. T. (2021). Teaching pragmatic skills and abilities through activities. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 11(103), 1139-1141.
22. Zagorskaya L.V., Korchagina O.I. Shaxsning sub'ektivligini shakllantirishda "Rivojlanish psixologiyasi darslari" dasturining roli / Rivojlanayotgan ta'limda ta'lim mazmuni muammolari va ularni hal qilish yo'llari. Perm 2002 yil.
23. Zagorskaya L.V. Adaptiv salohiyat yoshlarning harbiy xizmatga ijtimoiy-psixologik moslashuv omili sifatida, Moskva 2004 yil.
24. Kris Maknab, Maxsus vazifa bajaruvchi bo'linmalarning psixologik tayyorgarligi